

Uvod u parabole

Janko Nikolić

Prema Božijem otkrovenju datom u Bibliji i propovedi Apostola, Isusova ličnost ne otkriva u sebi samo Boga (i to Boga u telu), nego ona otkriva prevashodno cara. Anđeo Gavriilo blagovesti Mariji da će se od nje roditi dete koje će naslediti Davidov carski presto kako bi zauvek vladalo nad izabranim narodom (Luka 1:31-33). Kada je Pilat upitao Isusa da li je on zaista car, ovaj je potvrdio: „Ja sam za to rođen“ (Jovan 18:37). U skladu sa tom svešću, Hristos nije samo propovedao samog sebe, tj. svoje Božanstvo. Isus je najavljivao čovečanstvu dolazak svoje vladavine, svog carstva. Samo u funkciji te propovedi možemo razumeti upotrebu parabola kao sredstvo saopštavanja mesijanske poruke. „Parabola – παραβολή - označava opšte poređenje ili paralelu kojom se jedna stvar koristi da se ilustruje druga. To je sličnost uzeta iz sfere stvarnog ili čulnog (opažajnog) ili zemaljskih događaja kako bi se prenelo idealno, duhovno ili nebesko značenje“ (Catholic Encyclopedia). Jevanđelske parabole često počinju rečima: „Carstvo nebesko je kao...“ pri čemu se rečju „nebesko“ označava poseban kvalitet buduće Mesijine vladavine. Isus nije običan car, niti njegovo carstvo može da se poima uz pomoć uobičajenih predstava o socio-političkim sistemima ovog sveta. Nova vrsta vladavine ovog neobičnog Propovednika jeste potpuno drugačije prirode: „Moje carstvo nije od ovoga sveta (...) moje carstvo nije odavde“ (Jovan 18:36). Mesija zapravo proklamuje konačni trijumf istine i pravde. On se objavljuje ljudima kao „svetlost“ koja treba da promeni (obasja) ugao gledanja običnog čoveka koji zna samo za „sada i ovde“. „Sa čime ću uporediti carstvo Božije?“ (Luka 13:18), govori Isus. On je ljudima „mnogim pričama govorio Reč koliko su mogli slušati i bez priče nije im ništa govorio“ (Mk 4:33-34). Agrikulturene delatnosti, sudski procesi, porodične drame, svadbena veselja, odnosi među prijateljima i komšijama, pljačke i obest bogatih, patnja siromašnih, koze i ovce, mešenje hleba itd, sve ove delatnosti bivaju upotrebljene za izobraženje „carstva nebeskog“ i taj prenos značenja sačinjava ono što zovemo parabolom. Zato Govornik upozorava slušaoca: „Pazite kako slušate!“ (Luka 8:18). Parabola je „ogledalo i zagonetka“ (1Kor 13:12). Čini se običnom pričom iz svakodnevnog zemaljskog života, ali ima nebesko značenje. Razlika u odnosu na metaforu ili mudrosnu pouku je tanana ali, radikalna. Jevanđeoske parabole su proročkog karaktera i najavljuju događaje koji će se dogoditi pri drugom Hristovom dolasku, radije nego etički sistem. One izazivaju upitanost u slušaocu, razmišljanje, ali ne mogu se posedovati kao što se poseduju definicije metafizičkog sistema. Pronicanje u njihov smisao nije cilj, nego plod duhovnog života. Nakon što se hrišćani unapred saobraze realnosti koju parabole propovedaju, u zavisnosti od ispravnosti tog duhovnog saobražavanja, parabole razotkrivaju svoje značenje pred očima verujućeg, ili pak ostaju zatvorene. Prvo svakako dolazi vera, a zatim znanje.

Da bi se došlo do duhovnog smisla Hristovih parabola mora se proći kroz bukvalno iščitavanje teksta. Doslednost biblijskom tekstu predstavlja jedini ispravnii okvir unutar kojeg se razvija i širi prostranstvo duhovnog razumevanja. Upravo tu dijalektiku možemo videti na radovima Nikole Sarića. Slikar nam pokazuje umetnost u kojoj pobožnost i lična vera predstavljaju premisu umetničkog izražavanja. Sledovanje kanonima ikonopisa (ili drugim drevnim slikarskim postupcima) se međutim, kroz živi doživljaj biblijskih tema, preobražava u plodnu interpretaciju tradicije koja, ostajući verna sebi odražava novinu proživljenog iskustva. Na taj način Nikoline ikone odražavaju tradiciju koja diše i razvija se u okviru koncepta savremenog čoveka. Istina, nema previše snishođenja savremenom senzibilitetu u pogledu komunikacije sadržaja, ali Nikola ne sledi formalnosti, nego se trudi da prikaže suštinu biblijske blagovesti. Hristove parabole na ovim ilustracijama ogoljene su u svojoj neposrednosti i jednostavnosti. Čak i kada sadrže mnoštvo detalja iz pripovedanih događaja, čak i kada na prvi pogled

nije jasno o kojoj je paraboli reč, poruka koja se prenosi je bistra i nedvosmislena. Hristova vest o carstvu nebeskom je vest o nastupajućoj svetlosti, to je poruka prijateljstva, milosrđa i pokajanja, a poziv ljudima da se pridruže takvom novom svetu proizvodi borbu sa tamom, egoizmom i samozolacijom. Nepravda je zapravo vrsta samopovređivanja zato što proizvodi patnju ne samo u onome ko je trpi nego i u onome ko je čini, kao što se vidi na prikazu parabole o nemilosrdnom slugi, o bezumnom bogatašu ili o bogatašu i ubogom Lazaru, a sklonost ka dobru ljude prevodi iz praznine postojanja ka ispunjenosti u ljubavi i radosti kao u parabolama o vernom slugi i o žitu i kukolju. Spasenost od tame i zla se predstavlja kao radosni susret sa drugim, kao trpeza sa prijateljima, ili briga o životinjama. Esencija jevanđeoskih parabola se Nikolanim umećem predstavlja posmatraču kroz jednu veselu panoramu boja i figura čija skladna ukomponovanost odražava detinju maštu umetnika, ali i konačnu poruku Biblijskog teksta, poruku nade. „Budite kao deca da biste ušli u carstvo nebesko“ može biti parafraza Isusovog poziva (Matej 18:3) čiju poruku jasno uočavamo u Sarićevom slikarskom temperamentu.

Naravno, treba napomenuti, da je Isus govorio u poređenjima samo narodu koji mu je dolazio, dok je istinito značenje parabola otkrivao samo svojim učenicima. Tema borbe dobra i zla ili pravde i nepravde koja često predomina u sadržaju parabola nema za krajnju svrhu moralnu opomenu pojedinaca. Etičko ruho ovih priča je „udica“ mističnog govora čiji širi doseg upravo može da se uoči samo u likovnim ostvarenjima koja nisu zamena za biblijski tekst, nego pomoć za raumevanje istog. Likovi i događaji u parabolama su više personifikacije eshatoloških aktera i događaja čiji smisao prevazilazi puko ovozemaljsko rasuđivanje o razlici između dobra i zla (dobrog ponašanja i lošeg ponašanja). Samo slikar može da dočara dimenziju te velike kosmičke drame koja se krije u parabolama, prikazujući bojama suprotnost između života i smrti kao suprotstavljenost svetlosti i tame. Upravo ovaj skriveni smisao Hristovih parabola možemo naći na ikonama Nikole Sarića čiji je glavni napor usmeren upravo na verno izobražavanje biblijske istine.